

LETO VIII.

6. JUNIJA 1955.

ŠTEV. 166.

SOVJETSKI OBISK

Skušnja je velika, da bi zavpili, ko se je prikazal Hruščev v Beogradu: "Ha, Tito se vrača v Kominformo! Saj smo rekli, da je bil ves čas komunist!" Kot je res, da v Jugoslaviji vlada komunizem ti = tovske inačice, bi bilo vse preveč enostavno in zelo daleč od resnice, če bi pričakovali, da se bo med Beogradom in Moskvo nadaljevalo ljubimkanje, ki ga je bilo konec v letu 1948. Zelo nespametno bi bilo, če bi emigranti nadaljevali tisto pesem, ki je zastala v grlu ne kako pred sedmimi leti, nakar mnogi niso vedeli, kaj bi počeli.

Dejstvo je, da je sovjetski obisk v Jugoslaviji le nadaljevanje politike, ki se je počasi pričela spreminjati pomladi 1953, kmalu po Stalinovi smrti. Naznanilo, da bodo Hruščev, Bulganin in drugi sovjetski mogotci prišli na obisk, je vsekakor iznenadilo. Zlepa ni potovala taka zbirka sovjetskih veljakov v tujo deželo, izven svoje ne posredne oblasti - kaj šele v državo, ki so jo še pred nekaj leti zmerjali z najbolj pestrimi izrazi iz komunističnega umazanega slovarja. A kljub temu je obisk le nadaljevanje dosedanje politike "normalizacije". Dolgo so že trobili na obeh straneh, da hočejo "normalizirati" odnose. Izmenjali so veleposlanike z vsemi šateliti in z Moskvo, na mejah je že precej časa mir, sovjetska propaganda je spet prijazna. Ker je Tito na vsa usta naznanjal, kako hoče prijateljske odnose z vsemi, kako se noče priključiti nobenemu "ideološkemu bloku" in kako je potrebno sožitje v svetu, potem je jasno, da mora biti strahovito vesel in ponosen, ko so se mu ponudili Sovjeti v goste.

Kakšno zmagoslavje zanj! Kakšen uspeh za njegovo politiko! Kako prav je imel, da je vztrajal skozi težka leta, ko so ga preklinjali v Moskvi! Saj se mu zdaj sami Moskvičani pridejo prilizovati. S tem so pritrdili njegovo vztrajnost in se priklonili politiki sile. Ker jim s silo ni uspelo, da bi zrušili Tita, ker se je z zapadno pomočjo izkazal premočan, so se uklonili tej močnejši sili in poskusili zlepa. Pokazali so, kakšne vrste jezik razumejo. Po stari sovjetski navadi mora nekdo biti kriv za vsako polomijo. Hruščev je zato v svojem govoru ob prihodu v Beograd obesil vso krivdo na ranjkega Berijo in Abakumova. Ker so oba že likvidirali za druge podobne zločine, se pač ne moreta pritožiti nad dodatnim bremenom. Tito si je grizel ustnice ko je slišal Hruščevo izgovarjanje in kasneje titovci te razlage niso sprejeli.

Sovjetom mora biti precej do Tita, karkoli so že hoteli od njega, ko so igrali s pustimi obrazi to komedijo. Pogumno so se odločili, kakor je rekel Tito, da pridejo na obisk. Odločitev nikakor ni bila malenkostna, a v skladu je s splošno njihovo politiko popuščenja in pomirjevanja, ki jo igrajo zadnje čase. Popustili so tako v Avstriji kot pri svojih predlogih o razoroževanju. Pristali so na četverne razgovore najvišjih državnikov. Pridno se napihujejo, da bi ustvarili videz osvežilne sapice pomirjevanja, ki bi prijetno vplivala na svet. Kot kaže, bi želeli ustvariti okrog svoje polovice sveta pas nevtralnih držav, od Švedske do Jugoslavije v Evropi tako kot v Indiji, Birmi in drugih državah jugovzhodne Azije.

Ta sovjetska prizadevanja tolmačijo na Zapadu na različne načine. Mogoče je smatrati, da hočejo tak nevtralen pas samo zato, da bi popustili načrte Zapada, ki bi rad ustvaril obramben pas vojaških do =

govorov prav v teh področjih. Ker Sovjetom ni uspelo prepričati oborožitve Nemčije zgrda, z grožnjami in pritožbami, morajo zdaj poskušati zlepa, z vabo nevtralnosti, ki bi jo mōlili Nemcem pod nos. Kajti Nemčija je bila za Rusijo vedno problem, pa naj slednjo vladajo carji ali tovariši. Tem večji problem, če je Nemčija močna. Po drugi strani pa je mogoče smatrati, da se Sovjeti počutijo še slabe in da bi radi uređili svoja notranja vprašanja, zlasti prehrano. Za to pa potrebujejo miru in za pasom nevtralnih držav bi se počutili seveda varnejše.

Kakorkoli že, očividno je, da se je sovjetskim mogotcem zdelo vredno potovati v Jugoslavijo. Čeprav sam Hruščev ali Bulganin nista igrala vidne vloge pri Titovi izključitvi iz Kominforma, so to vendar stari znanci, ki se poznajo med seboj in so si v pogledih le sorodni. Prav zato ni verjetno, da bi Tito nasedel Sovjetom. To je bilo videti že iz tega, da Jugoslovani niso hoteli sprejeti obiska kot razgovor med partijci ampak kot sestanek med predstavniki dveh vlad. Zato tudi Bulganinov podpis na skupni izjavi.

V njej so Sovjeti priznali, da so možna različna pota do socializma, kar pomeni jugoslovansko žmago in polno zadoščēnje jugoslovanski partiji. Če bo to imelo kakšne posledice pri satelitih, bomo videli. Za enkrat smo čuli le protest tržaškega Vidaliča, toda protest proti Hruščevu in ne proti Titu.

V zvezi s to možnostjo različnih poti se seveda ustavlja ves sovjetski propagandni stroj proti titovcem. Dalje so obsodili napadlnost in poskus podrejanja drugih dežel. Če so Sovjeti pri tem mislili na Ameriko, in tako bodo gotovo komentirali svojim ljudem, je Tito gotovo mislil - in z njim ves nekomunistični svet - na Sovjetsko Rusijo. Za to zgovorno priča milijardna dolarska pomoč brez vsakih pogojev. Rusija bo dalje skupno s sateliti povrnila Jugoslaviji gmočno škodo, ki je nastala vsled kominformistične gospodarske blokade. Plus za Tita. Iz Rusije pa se bodo vrnili jugoslovanski državljani, "če bođo to želeli!" Sovjeti bodo dalje pomagali Jugoslovanom pri izgradnji obrav za atomsko energijo v miroljubne namene. V obeh državah bodo ustanovili in formacijska središča, ki naj posredujejo obvestila o življenju in tudi idejah. Jugoslovani poznajo sovjetske, Rusi še ne jugoslovanskih. Pospešili bodo tudi medsebojno trgovino ter sodelovanje raznih kulturnih in socialnih ustanov.

Jugoslavija se je pridružila Sovjetom v zahtevi po prisotnosti rdeče Kitajske v Združenih narodih in njeni upravičenosti do Formoze. Za Jugoslavijo nič novega. Nemško vprašanje naj bi bilo rešeno v korist nemškega ljudstva. Jugoslavija je pristala na predlog za evropsko varnostno pogodbo. Koncesija Sovjetom. Obsojen je bil obstoj "vojaških" blokov. Jugoslovani so sprva hoteli obsodbo "ideoloških blokov", pri čemer so mislili na sovjetskega in zapadnega; pri taki formulaciji Balkanski pakt ne bi bil prizadet. Kaže, da so tu popustili. Videli bomo, kako bodo zdaj razlagali obstoj Balkanske zveze. Je čisto možno, da je ne potrebujejo več, odkar imajo mir na mejah s sateliti. Lani smo opozarjali, da bo ta pakt doživel svojo kritično točko, ko bo šlo za koordinacijo vojaškega sodelovanja. Čim prej bo tu jasno, tem bolje.

Na splošno rečeno so Jugoslovani ohranili svoj prejšnji neodvisni položaj. Sovjetom se v bistvenih točkah niso uklonili. Ti so precej popustili, toda v zameno so dosegli moralni uspeh, ker so tako pokazali, da so pripravljeni na sporazum in sodelovanje s komerkoli. Celo s heretikom. Vročemu upanju, da se bo Jugoslavija vrnila v Kominformo, so se odpovedali. To bi morali razpustiti in prenehati z vmešavanjem v satelitske notranje zadeve, kot so izjavili v beograjski deklaraciji. Je zelo verjetno, da je izjava veljala samo za jugoslovanski primer. Zdaj so Sovjeti na obisku v Sofiji. Morda bo od tam mogoče poznati prve odmeve med sateliti na dogodek v Beogradu.

KLIC TRIGLAVA
57, Totland Road
LEICESTER

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu

Kaže, da so se zdele Moskvičanom vse koņcešije vredne. Te se zdijo kot priprava na sestanek v likih štirih v juliju, za katerega bi si radi okrepili svoj položaj.

MED VZHODOM IN ZAPADOM

(Od stalnih sodelavcev)

I. SPLOŠNI POGLEDI

Nekako s Titovim govorom na Ostrožnem pri Celju, 19. septembra la ni, so se pričeli znatno spreminjati odnošaji med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo. Tito je tedaj odklonil vstop v Atlantsko zvezo, ker da ta pospešeno postaja ideološka protikomunistična zadeva; namignil pa je, da bi bila Jugoslavija pripravljena sodelovati pri evropski obrambi izven balkanskega območja, le če bi bila ta zasnovana na podobnem načelu kot Balkanska zveza. Obenem je Tito pozdravil sovjetsko spoznanje, da je treba normalizirati odnose med Moskvo in Beogradom, a je dodal, da morajo besedam tudi slediti dejanja.

Ta govor je bil seveda kot voda na mlin tistih protikomunistov, ki so bili skeptični ali pa ne verjamejo, da od 1.1948. sploh obstoja dejanski razkol med Kominformo in jugoslovansko komunistično stranko. Zanje je predstavljala normalizacija diplomatskih odnošajev, ki je v nekako zadnjem letu postala izvršeno dejstvo, tudi že popolna politična sprava med nekdanjima "prividnima" odn. stvarnima nasprotnikoma. Ploskali so zato Amerikancu g.Smythu, ki je predložil senatnemu odboru, naj bi Združene države takoj ukinile vsako pomoč Jugoslaviji in naj bi z njo - enako kot s Sovjetsko zvezo - prekinile diplomatske odnose.

V tej Titovi diplomatski spravi z Moskvo so vneti protikomunisti videli dolgo napovedovani poraz "politike preračunanega tveganja". Čeprav je svetovni tisk to zблиževanje skrbno spremljal, vendar ni prišel do takega zaključka. Normalizacijo odnošajev je razlagal kot jača nje Titovega položaja, ko si prizadeva, da bi od Jugoslavije čim bolj oddaljil možnost kakršnegakoli okroženega posega. Predvsem pa zapadna javnost ni videla v obnovitvi diplomatskih stikov tudi že obnovo političnih odnosno partijskih.

Z malimi izjemami stoji jugoslovanska emigracija na liniji g.Smytha ali pa vsaj blizu. Žato je zelo skeptično spremljala ameriško pomoč Jugoslaviji in je predlagala, da bi ta morala biti vezana na izpolnitev političnih pogojev. Toda Zapad ni kazal posebnega smisla za take prigovore, kolikor jih je sploh registriral. Ta značilnost, da je namreč Amerika v eni sapi podpirala komunistično Jugoslavijo in vo dila intenzivnejšo politično kampanjo proti satelitskim vladam, daje vsekakor misliti. Žato bi bilo zelo prav, če bi prav to navidezno politično nelogičnost jugoslovanski protikomunisti proučili nekoliko bolj z glavó kot pa s srcem. Mogli bi priti do spoznanja, da gleda Zapad na ves problem zelo drugače kot pa emigracija, da morata Washington ali London upoštevati različne možnosti in okoliščine, v katerih gotovo begunske ne igrajo nobene vloge. Ni dvoma, da išče pri tem Zapad prvenstveno svoje lastne koristi, (ki so v gotovem pogledu tudi koristi svobodoljubnega sveta,) in da v igri z Beogradom pač kombinira možno z možnim. To je končno tudi politika. Jasno je kajpak spet, da tudi jugoslovanski režim išče predvsem lastno korist in se ozira na vladano ljudstvo samo v toliko, kolikor mora tudi kot totalitarna vladati da upoštevati neobhodne potrebe vladanih. Pravo razpoloženje narodov pa seveda ne pride do izraza; sicer pa bi bilo težko reči, da to razpoloženje Zapadu ni poznano. Prej bi lahko rekli, da zaradi okoliščin in omejenih možnosti Zapad nanj dosti ne misli, ampak da izhaja iz dejstva, da more v danem položaju občevati s temi narodi samo preko komunistične vlade, (ki je seveda vsiljena,) in računati na njeno dobro voljo, da bodo vladani vsaj na daljšo dobo nekaj imeli od vse te pomoči.

Kakšna vloga pripada pri vsem tem emigraciji? Ni dovolj in Zapad si z opozarjanjem ne ve kaj pomagati, če mu emigrantski voditelji dopovedujejo, da so jugoslovanski narodi nezadovoljni z režimom, da trpi

jo, da jim je treba vrniti svobodo in doseči izpolnitev mednarodnih dogovorov, sklenjenih v teku zadnje vojne. Še manj je modro, če emigranti sanjajo o tretji svetovni vojni kot edini in najlažji formuli za likvidiranje svetovnega ali jugoslovanskega komunizma.

Politična emigracija mora gledati na ves problem iz drugih gladišč: izhajati mora iz tega, kaj čuti narod v domovini, predvsem pa mora realistično upoštevati okoliščine in činitelje, ki odlučajo v politiki. Ne more vendar mimo svetovne politične zamisli Zapada, v katerem je Jugoslavija majhen del. Pravtako tudi ne more mimo Titovega režima, ki obvlada Jugoslavijo, kot da ga sploh ne bi bilo; s tem dejstvom morata vendar računati tako Zapad kot Moskva. Saj je svet danes majhen in noben problem ni več samosvoj, ampak vsak je prepleten z enim ali več drugimi.

Vse te okoliščine in činitelje pa bo jugoslovanski emigrant mogoče upoštevati, če jih bo poznal. Šele potem bo mogoče kombinirati, kaj je možno in koliko je mogoče ustreči željam; tedaj šele se bomo približali celotnemu vprašanju z realističnega vidika. In samo tedaj in samo tako bo lahko emigracija z združenimi močmi, s sodelovanjem bistrih in treznih glav, lahko vključila svoj problem v zapadnega. Ni mogoče uspeti mimo ali proti prizadevanjem Zapada, s katerim obstane mo ali propademo.

(Prihodnjič: KAKO GLEDA NAROD DOMA)

PREVZGOJENA OPOZICIJA

Pred kratkim so izpustili iz zapore univ. prof. dr. Janeza Fabija na, dasi mu naložena kazen še ni potekla. Skupaj z njim je bilo izpuščenih tudi pet ali šest duhovnikov, med katerimi je bivši škofijski tajnik. Doma si razlagajo to izpustitev, češ da je režim nekoliko popustil v svoji gonji proti katoliški duhovščini. Splošnih napadov nanjo res zadnje čase ni bilo, zato pa še vedno prihaja do spopadov v posameznih krajih. Vse pa je odvisno od lokalnih komunistov. Evo primera: Na Orlah naj bi bila letos birma. To pa ni šlo v račun tamkajšnjim komunistom, pa so sestavili odposlanstvo in to je zahtevalo pri župniku "v imenu ljudstva, ki noče birme", da je birmo treba odpovedati. Ko pa se je župnik branil, češ da ima vendar precej prijav za birmanje, so režimovci zagrozili, da bodo s škofom Vovkom fizično obračunali, če se bo prikazal v vasi.

Za novo leto je bila objavljena amnestija političnih zapornikov; ob tej priliki so pričakovali izpust nekaterih "vojnih zločincev". Dasi jih nekaj še vedno sedi, so vendar izpustili dr. Vrčona, dr. Alujevića, dr. Jana in druge. Pri izpuščenih pa je mogoče opaziti posledice dolgoletne "prevzgoje", ki so je bili deležni. Ni govora, da bi izpuščeni samo pomislili na to, da bi še kdaj nasprotovali režimu! Vsa "prevzgoja" je potekala tako, da so posebno izšolani prevzgojitelji poiskali pri vsakem "zločincu" najšibkejšo točko, na kateri so potem gradili. Za to pa ni bilo treba nobenega posebnega in direktnega nasilja. Take slabe točke pri nosameznikih so bile navozanost na družino, zlasti na otroke, dobre jedi, pijāča, ženske, kakštar skrit greh, za katerega so komunisti zvedeli in podobno. Si lahko predstavljate dr. Branka Vrčona, ki drži v zaporu jetnikom politična predavanja v korist režima in piše v jetniški "Stenčas"? Prav to se je dogajalo. Ako zapornik zares ni bil jeklenega značaja, je v nekaj letih skoro gotovo klonil. Eden bolj, drugi manj. Nekateri pa tako daleč, da so pričeli denuncirati sojetnike, samo da bi si pride bili naklonjenost udbašev. Pa to je žalostna zgodba, o kateri ni prijetno pisati.

++=++

= V juniju bosta obiskala Jugoslavijo burmanski premier U Nu in indijski predsednik vlade J. Nehru.

= Na 200 mestih v Jugoslaviji so odkrili nahajališča urana. Ponekod bi bilo izkoriščanje domsko

(ds)

SVOBODNI NAROD JE SODIL

Čeprav laburisti izgubljajo na parlamentarnih volitvah, je Mr. Herbert Morrison kljub temu dobre volje in nasmejan. Kot da pričakuje vsak hip zmago svoje stranke. Tak občutek sem imel, ko sem dan po volitvah gledal v londonskem dnevniku sliko tega laburističnega veljaka, ki je prihajal v strankin glavni stan gledat, kako njegova stranka izgublja tla pod nogami.

Kljub temu, da so angleški laburisti izgubili volitve za 59 poslanskih mest in skoro en milijon glasov v korist konservativcev, se mi vendar dozdeva, da je Mr. Morrison, Attleejev namestnik, kljub vsemu doživel svojo zmago. Kajti izid parlamentarnih volitev 26. maja ni bil nič drugega kot poraz skrajne leve struje v laburistični stranki, poraz "bevanitov", katerim je stranka dala v volilnem proglasu gotove koncesije, da bi na zunaj ohranila ali naredila videz edinosti. To je pglavitni činitelj tega poraza, če potem še upoštevamo prešibko krajevno organizacijo, ki pa je v veliki meri v rokah bevanovcev, in pa tudi ostarelost strankinega vodstva.

Vprašanje g. Bevana je bilo v stranki pereče že nekaj let in je postajalo vedno zamotanejše. Končno je prišlo do njegove izključitve iz parlamentarnega kluba. Desno krilo, ki mu pripadata tudi g. Morrison in strankin blagajnik g. Gaitskell, pa je hotelo tudi Bevanovo izključitev iz same stranke. In to kljub temu, čeprav je grozil strankin razkol. Kajti zmerni laburisti so bili mnenja, da bo slejkoprej moralo priti do preloma, ker je nemogoče imeti enotno stranko v vodstvu in programu, če so tolikšne razlike med obema kriloma in če je treba stalno popuščati borbeni skrajni struji bevanistov.

Toda tedaj je vmes posegel g. Attlee in dejansko prav on rešil g. Bevana pred izključitvijo, obenem pa tudi stranko pred razcepom. Njegovo vodilo je bilo, da se država bliža parlamentarnim volitvam, na katerih mora nastopiti stranka enotno, če hoče zmagati. In pa, da se sam ne sme opredeliti niti za levo niti ne za desno strujo, ampak držati ravnotežje med obema.

Laburistični leader je obračal, narod je pa obrnil. Kajti zato, da bi stranka naredila vtis edinosti, je morala popustiti levici. Čeprav je g. Bevan potočil krokodilje solze, preden je bila dosežena sprava z g. Attleejem, je vendar ob izdelavi programa prevladala njegova beseda. Stranka je šla na volitve s še bolj levim programom, z zahtevo po večji nacionalizaciji podjetij; da bi mogla kriti številne socialne ugodnosti, ki jih je obljubljala, je hotela dobiti sredstva iz podružabljene industrije. Ker je bila država tik pred volitvami, je bilo tako razumljivo, da se desno krilo tej politiki ni več moglo dosti upirati, čeprav se mnogi veljaki s tem programom niso povsem strinjali: enostavno niso verjeli, da ga je mogoče uresničiti, zato kot kaže, celo niso verjeli v možnost laburistične zmage.

26. maja je narod odločil. Na oblast je vrnil konservativce. In to z zvečano večino, kar se je poslednjič zgodilo pred 90 leti. Volilna udeležba je bila to pot slabša kot l. 1951. Nekako 2 milijona glasov manj je bilo naštetih. In po vseh znakih so deč odpadejo tri četrtine abstiniranih prav na nekdanje laburistične podpiratelje. Kaj je temu vzrok?

Bitko so odločili "viseči glasovi", ki že nekaj časa dejansko odločajo izid britanskih volitev. Ti glasovi niso stalni, ampak se opredeljujejo, kakor jim prija trenutni položaj. To pot so delno volili za konservativce, v glavnem pa so se glasovanja vzdržali. Če so pri prejšnjih dveh volitvah naredili križ za socialiste, jih ti zdaj niso več zadovoljili: niso verjeli v edinstvo njihove stranke, niso o dobavali novo nacionalizacijo zaradi nacionalizacije, vnaprej so odklanjali po laburistični praksi neobhodne "kontrolle", ni jim bil všeč laburistični Miklavž z vsemi obljubami in darovi v volilnem programu. Vedeli so, da se za lepo kuliso edinosti skrivajo huda osebna

in načelna nasprotja. Niso zaupali g. Bevanu, kar priča zlasti padeo bevanističnih večin po vseh volilnih okrajih, kjer so bevanovci kandidirali. Dovolj jim je nacionalizacije, ko pa že podružabljena podjetja niso dosegla tega, kar so od njih pričakovali. Največ štrajkov izhaja prav iz teh (promet, rudniki) in njihova učinkovitost je padla ali pa se ni izboljšala. Prav značilna se mi zdi pripomba dveh Angležev, delavca in uradnika, ko smo po volitvah čakali zjutraj na avto = bus, ki nam je odpeljal pred nosom, ker je zapustil postajališče pol = drugo minuto prezgodaj: "Kaj so tudi že avtobuse nacionalizirali?"

Viseči glasovi, če jih tako imenujem, ne potrebujejo več socialne revolucije, ki jo še vedno označa g. Bevan, saj se jim je pod konservativno vlado položaj močno izboljšal. Vzemimo samo gradnjo novih hiš: tristo tisoč na leto res niso mačkine solze. Seveda je treba še mnogo izboljšati, toda prilike izpred vojnih in prvih povojnih let so se spremenile, zahvaljujoč v prvi vrsti seveda laburističnim vladam od 1945-51. Zato bojna gesla več ne užigajo. Leta 1945. so seveda bila potrebna, saj sledijo vsem velikim vojnem, in laburistična stranka jih je upravičeno zapisala na svoje prapore. Deset let kasneje pa je socialna struktura prebivalstva že precej spremenjena. Danes lahko govorimo o rudarjih kot o srednjem sloju, če seveda upoštevamo samo njihov dohodek. Ta v mnogih primerih prekaša meščanskega uradnika in celo trgovca.

In vendar ti viseči volivci niso glasovali za konservativce. To bi bilo preveč. Zato so se vzdržali. Zdaj po volitvah si morem razložiti moje lastne občutke, ko sem si pred volitvami zastavljal vprašanje, koga bi volil, če bi imel volilno pravico. (Na srečo ali nesrečo je nimam, ker pač nisem zaprosil za državljanstvo. Zakaj ne, sam ne vem, a to itak ni važno.) Srce me je vleklo k laburistom, pamet mi je kazala na konservativce. Nisem se mogel odločiti. Verjetno bi se vzdržal, kot se je vzdržalo dva milijona volivcev ali celo več.

Nova politika

Na novo moramo proučiti našo politiko, v luči sodobnih razmer. Takšna je bila sodba g. Morrisona po porazu. Prav gotovo. Stranka, ki jo naj volivci vzamejo resno, da bo sposobna vladati državo, si pač ne sme privoščiti demagoških ekstravaganc g. Bevana, kot ima sicer ta mnogokrat tudi zdrave in dalekovidne nazore. Enako ni mogoče reševati edinosti stranke s podobnimi kompromisi, kot je bil Attlee-Bevanov. Ni brez razloga ugotovil londonski dnevnik, da sta si obe krili v laburistični stranki dalj vsak sebi kot pa so zmerni konservativci daleč od zmernih laburistov.

Je prav možno, da so dnevi g. Attleeju šteti. Pri prihodnjih rednih volitvah jih bo imel 77. Težko, da bi tedaj še ob taki starosti vodil volilni boj. Podobno usodo utegnejo doživeti tudi ostali ostareli prvaki, vključno g. Morrison. Stranka vsekakor potrebuje novih, svežih moči, katere edine ji lahko dajo novih idej in novih pobud. Pa tudi novega žagona. Umik Sir W. Churchilla iz konservativnega vodstva neposredno pred volitvami je bila gotovo dalekovidna poteza. Mlajši Eden je brez dvoma bolj vleklo.

Kdo naj bi bil Attleejev naslednik pa ni lahka stvar. Če bo namreč s loh še mogoče obdržati obe krili skupaj, potem zaenkrat razen njega ni človeka, ki bi bil tega zmožen. Če pa Bevanovi ljudje ne bodo hoteli popustiti, (v TRIBUNU zahtevajo pravce še bolj na levo) - če je torej razcep v stranki nepremostljiva nujnost, potem je verjetno, da bo desno krilo vodil g. H. Gaitskell, poslednji finančni minister laburistične vlade. On tudi uživa podporo velikih delavskih zvez. V tem primeru bomo doživeli v naslednjih štirih letih bitko za vodstvo: bitko med Bevanom in Gaitskellom. Izid minulih volitev govori v prilog slednjega. Dokler ta boj ne bo končan v korist zmerne struje, toliko časa ni izgledov, da bi stranka potegnila deželo za seboj. Če pa bi prodril g. Bevan, potem pa ni dvoma, da bi desnokrilec zapustil stranko.

Ta pričakovana borba za ideje utegne imeti vpliv tudi na socialistične stranke v zap. Evropi. Utegne končno celo odločiti usodo samega marksizma.

OB ŠKERBČEVI "KRIVDI RDEČE FRONTE"

"Klic Triglava" vestno spremlja in si prizadeva objektivno komentirati vse va žne dogodke v naši emigraciji, skoro dosledno pa molči o vseh pojavih naše emigrantske literature in publicistike. To ravnanje se mi zdi odločno napačno, kajti naša slovenska beguška literatura je tako beraška, da pomenja vsaka nova publikacija že pravi dogodek, ki je vsaj toliko važen kot pa razne enodnevne "izjave" in podobno. Toda ako se "Klic Triglava" kot izrazito politični list ne razpisuje o raznih leposlovnih knjigah, bi že še nekako razumel; ne da se pa opraviči ti, da ne poroča dovolj vsaj o političnih publikacijah, zlasti ker jih ni izšlo v vseh desetih letih menda niti pet in torej izgovor na "pomankanje prostora" sploh ne prihaja v poštev. To je bila moja prva misel, ko sem prebral zgoraj navedeno Škerbčevo brošuro.

Znano je, da so izdali komunisti že pravo povodenj vse mogoče propagandne literature, ki skuša opravičevati njihovo krvavo revolucijo in obtoževati razne nasprotne jim "garde". Najvažnejši s tega področja je vsekakor Sajetov "Belogardizem", ki mora biti za vsakega nepoznavalca naše revolucije vprav strašna in navidezno tudi temeljito dokumentirana obtožnica skoro vse naše emigracije. To ne le izziva odgovor, temveč premnogim prizadetim naravnost nalaga dolžnost, da tistim, ki teh dogodkov ne poznajo dovolj, pojasnijo zadeve in tudi dokumentarično razkrinkajo nemoralne metode komunističnih pisarij. Tu je pač nekoliko prepoceni stališče pr ziranja z nekakega viška, kajti le premnogo očitkov je takega značaja, da se ne tiče le njih osebne časti in poštenja, temveč moralne strani sploh vse emigracije. Danes je še zelo velik del teh "obtožencev", soudeležencev in prič naše revolucije živih, zato bi pač ne bilo težko razkrinkati vsaj velik del komunističnih obtožb; toda kaj bo pa jutri, ko ti obtoženci in razne priče pomro? Tedaj bodo na eni strani ostale le kričeče komunistične obtožnice, garnirane z vso mogočo dokumentacijo, na drugi strani pa dejstvo, da prizadeti posamezniki ali skupine nanje - niso mogli ali pa niso znali odgovoriti. In kakšno sodbo si bo potem mogel ustvarjati čez nekaj let nepoučen bralec, je jasno. Če imamo sredstva za desetine časopisov vseh mogočih skupin ali kvalifikacij, potem bi moral biti denar tudi za tako stvar. Izgovori o "doma zakopanih dokumentih" so prazni, kajti za učinkovito zavrnitev prehudih očitkov in pojasnitev najvažnejših dogodkov bi nam vsem za silo zadostoval tudi samo-spomin prizadetih in prič, ki so zunaj domovine.

Edino izjemo v tem pogledu, žal, tvori msgr. Škerbec, dočim naj razni drugi, tudi v emigraciji dokaj glasni "voditelji" ne mislijo, da more komu zadostovati njihov, v "dostoja=nstveno preziranje" zaviti molk. Prav s tega vidika se mi zdi omenjena brošura važna in jo pozdravljam ker je to doslej pravzaprav prvi in edini večji emigrantski odgovor na hude komunistične obtožbe. Škerbčeva brošura je pisana precej gostobesedno, po večini preveč žurnalistično, je večkrat premalo sistematična; pisec bi rad povedal cse naenkrat, in tlači v razna konkretna poglavja stvari, ki tja ne spadajo; prepogosto ponavlja iste očitke komunistom. Ponekod premalo dokumentira trditve, itd. itd. Navzlic slabostim pa je vendar važen in poučen dokument, ki bo prav tako trajno ostal kot Sajetov "Belogardizem". Le na tak način bo mogoče nedovoljno poučenim razgaliti vse nemoralnosti komunističnih pisarij in za bodoči rod utemeljiti smisel emigracije ter rešiti njeno čast.

Vse kaže, da se na tem področju smotrno trudi samo č.g. Škerbec. Spričo znane njegove podjetnosti bi celo menil, da bi morda prav on bil najbolj poklican, da bi se vsega posvetil tej nalogi ter smotrno organiziral pisanje in izdajanje še naslednjih zvezkov započetega dela, ki je koristno in nujno potrebno za pravično zgodovino najtrašnejših dni naše preteklosti. Ne varajmo se, da bomo mogli to storiti kaj kmalu doma. Dolžnost slovenskega tiska pa bi bila, da bi g. Škerbeca pri tem izdatno podprl.

ELIZABETA SLOVENSKA

Angleškega pisca Normana Shrapnela je v aprilu zaneslo v Ljubljano in obisk v Narodnem gledališču mu je navdihnil članek v MANCHESTER GUARDIANU. Težko je ta članek posneti v slovenščini; občudovanje za i granje Mire Danilove, ki jo je videl v Brucknerjevi "Elizabeti Angleški", se meša z rahlim nasmehom nad vrhunsko umetnostjo. Takole:

Le šibka ženska je, a ima junaško srce, strast Bernhardtove in dovršeno tehniko profesorja igranja. Občudovanje je veliko; a nevarno je, da si izpahnem čeljusti, ko prikrivam strahovito zdehanje, saj moram povrniti jugoslovansko gostoljubje vsaj z vljudnostjo. Težko je spoznati, kako daleč smo v Angliji za šli od visoke šole akademskega igranja, kot mi je nazorno pokazala ta predstava v slovenskem gledališču.

Mira Danilova je pač nekaj posebnega. 25 let igra v ljubljanski Drami - v zmagoslavnem pohodu skozi leta, vojne in revolucije, politične in gledališke. Njeno igranje v "Elizabeti Angleški" je poudarjalo vso moč in dolgočasje visoke igre. Kako bi nam v Angliji prav prišlo nekoliko te vrline, in kako dobro vozimo brez nje! Poudarjala je vsak zlog in vsako kretnjo. Posebno nekateri trenutki so bili ganljivi. Skoro raj smo slišali, kako so ji škripala kolena, ko je poklekovala.

Vendar so bili prizori, ki so se nesramnemu angleškemu duhu zdeli smešni. Ko zarotniki s helebardami podo kraljico skozi oboke, od nike in zavese na odru, bi se najraje pritožil, da Elizabeta p.č. ni bila divja koza. V resnici je bila scenerija strma kot slovenski hribi. Sedel sem v loži ob odru, edinem nezasedenem prostoru, in se mi je zdelo, kot da sem prav sredi odra in igre. Včasih bi lahko stegnil roko in potrepil par igralcev po rami. Prijelo me je, da bi potrepil Filipa Španskega za sijajno zbranost, s katero je obupal in umrl. Da bi potrepil Elizabeto, si še pomisliti nisem upal.

Velike igralke je treba slišati, ne samo videti. Mira Danilova ni nikogar puščala v dvomu, da je na odru. Svojo štiristo sedemintrideseto vlogo je obvladala prav tako kot je nedvomno svoje prejšnje, v Shakespearu, Moliereu, Calderonu ali Wildeju. Toda dva prizora, ki sta se mi posebno vtisnila v spomin, nista imela zveze z Danilovo. Bila sta scenerijska efekta, ki sta najpreje pretresla in nato ugajala. Prvi je bil velik križ, viseč nad odrom proti gledalcem, ki je naznačil, da je Elizabetin dvor odšel v cerkev. Drugi je bil mrtvaški zvonar, visoko gori pod vrhom odra, v zeleni senci, ki je ob koncu zvonil z mrtliškim zvonom. Kaj takega ne bi pričakoval, niti želel v angleškem gledališču.

- 8

PISMA UREDNIKU

"Ob desetletnici": G.urednik! V uvođniku KT št.164. ste malo prečrno naslikali položaj naše emigracije. Saj je v bistvu res tako, to da tudi resnice ni vselej oportuno preveč neusmiljeno povedati. S tem jemljete ljudem korajžo in ubijate idealizem. -no-

"Na braniku slovenstva": G.urednik! Opozoril bi rad v zvezi z rastjo slovenskega otroka v tujini na otroški list "Božje stezice", ki izhaja kot priloga "Duhovnega življenja" v Argentini. So dobro urejevan list v stilu in obliki nekdanje "Lučke". Poleg verskih uvod

nikov ima list tudi posvetno vsebino. Je pa namenjen šolski mladini. V Gorici izhaja "Pastirček". "Katoliški misijoni", v Argentini, imajo tudi mladinsko prilogo, "Mladim misijonar", ki pa se šele razvija.

Otroške slikanice je mogoče dobiti tudi iz Ljubljane. Seveda ni v njih nič verskega, a tudi ne kriče o komunizmu. Čg.

K U P I M

vseh 6 knjig Grudnove "Zgodovine slovenskega naroda". Ponudbe na upravo Klica Triglava.

NAROCNINA ZA KLIC TRIGLAVA: 6/- za četrt leta, 24/- za celo leto.